

Konkurs przedmiotowy z języka polskiego dla uczniów szkół podstawowych 2 marca 2024 r. – zawody II stopnia

Informacje dla ucznia

- W teście znajdziesz zadania różnego typu. W zadaniu z czterema odpowiedziami wybierz tylko jedną z nich. W innych zdecyduj o prawdziwości zdań. Zaznacz w dowolny, ale czytelny sposób każdą wybraną odpowiedź.
- Rozwiązania pozostałych zadań zapisz starannie w wyznaczonych miejscach.
- Czas pracy z testem wynosi 90 minut.

Powodzenia!

Tekst I.

Baśnie od pradawnych czasów towarzyszą człowiekowi, będąc zarówno formą rozrywki, jak i nauki o prawach rządzących w świecie. Początkowo przekazywane tylko ustnie z pokolenia na pokolenie, zawierając w sobie mądrość przodków, podpowiadały, jak powinno się żyć i przezwycięzać wszelkie trudności. Mówią o uniwersalnych wartościach i dlatego do dziś zaspokajają dziecięce zapotrzebowanie na wzorce osobowe i wzorce postępowania. Mały człowiek poprzez identyfikowanie się z postaciami baśniowymi uczy się norm społecznych, mierząc się przy tym ze swoimi ukrytymi lękami i obawami. Bruno Bettelheim, zajmujący się badaniem wpływu baśni na rozwój dziecka, porównał opowiadanie ich dzieciom do nasion, które rozwijają się w piękne kwiaty i drzewa, ale tylko wtedy, gdy spadną na odpowiednio dobrą ziemię.

W baśni wszystko jest uproszczone, a każda występująca w niej postać wyraźnie zarysowana. Bohater tradycyjnej baśni nie jest superbohaterem (a tak często bywa we współczesnych bajkach dla dzieci), lecz postacią reprezentującą dany typ osoby, która równie dobrze mogłaby żyć w rzeczywistym świecie, np. Kopciuszek. Baśniowe postacie są albo dobre, albo złe, typy pośrednie nie występują. Dzieje się tak dlatego, że dziecko myśli jeszcze biegunowo* i dzięki temu identyfikuje się z dobrym bohaterem, a potępia złego. Taki dualizm** jest bardzo potrzebny, aby pokazać małemu odbiorcy, że warto utożsamiać się z postacią pozytywną, bo dobro w baśniach zwycięża. Ten, kto jest mały i słaby, może wygrać z silnym i potężnym. A to budzi w dziecku nadzieję i napawa optymizmem. Identyfikacja umożliwiona przez baśnie jest podstawą do dalszego rozwoju osobowości młodego człowieka. Zwycięstwo dobra nad złem nie polega tylko na ukaraniu złej postaci, ale pokazuje, że niewłaściwe postępowanie kończy się niepowodzeniem.

Baśnie wprowadzają dziecko w świat sztuki. Ich harmonia, schemat i język uwrażliwiają małego odbiorcę na walory estetyczne. Istnienia wartości estetycznych w baśniach dopatrywał się wspomniany wcześniej Bruno Bettelheim, uznając je za *swoiste dzieła sztuki, których forma artystyczna przekazuje sensory na wielu poziomach znaczeniowych, wydarzenia są ukazywane w formie symbolicznej, a treści ściśle związane z tradycją kultury.*

Dzięki baśni dziecko uruchamia wyobraźnię, kształtuje swoją wrażliwość i intensywnie przeżywa pewne doznania, ucząc się empatii oraz radzenia sobie z własnymi emocjami. Bajki i baśnie od zawsze były chętnie słuchane przez dzieci oraz opowiadane i czytane im przez rodziców. Utwory te poprzez swoją symbolikę, cudowność, wyzwalanie uczuć i wyobrażeń budują psychologiczne zasoby dziecka. Stanowią one pierwsze lektury w życiu małego człowieka, niejednokrotnie rozbudzając na całe życie jego zainteresowania czytelnicze. Starszego odbiorcę mogą z kolei pobudzać do refleksji bajki filozoficzne, ponieważ przedstawiona w nich historia jest pretekstem do wypowiedzenia ogólniejszych prawd życiowych.

Oprac. na podstawie: <http://www.kulturaihistoria.umcs.lublin.pl/wp-content/uploads/2018/05/Kultura-i-Historia-nr-32-2017-266-274.pdf>

* myśleć biegunowo: widzieć rzeczywistość w sposób jednoznaczny, np. bohater jest dobry, bo dobrze postępuje

** dualizm: współistnienie dwóch niezależnych lub przeciwstawiających się sobie elementów, np. dobra i zła

1. Oceń prawdziwość podanych stwierdzeń odnoszących się do Tekstu I. (0-2)

1.	Tekst I. koncentruje się na pochodzeniu baśni jako gatunku.	P	F
2.	Baśń pozwala odbiorcy przewycięzać własne lęki.	P	F
3.	Baśń tradycyjna skłania odbiorcę do utożsamiania się z występującym w niej superbohaterem.	P	F

2. Wybierz poprawne dokończenie zdania. (0-1)

Opowiadanie dzieciom baśni zostało w Tekście I. porównane do

- A. dzieł sztuki obecnych w tradycji kultury.
- B. zainteresowań czytelniczych małego odbiorcy.
- C. nasion, z których wyrastają kwiaty i drzewa.
- D. emocji wyzwających empatię.

3. Wyjaśnij, na czym polega uniwersalny charakter baśni. (0-1)

.....
.....

4. Ostatni akapit Tekstu I. poświęcono przede wszystkim (0-1)

- A. wyjaśnieniu słów Brunona Bettelheima.
- B. roli baśni w życiu dziecka.
- C. walorom estetycznym baśni.
- D. charakterystyce baśniowych postaci.

5. Dokończ zdanie: (0-1)

Dualizm w baśni to

6. Wypisz z podanego zdania podmiot i orzeczenie. Nazwij je. (0-2)

Bajki i baśnie od zawsze były chętnie słuchane przez dzieci.

..... – podmiot

..... – orzeczenie

7. Wybierz poprawne dokończenie zdania. (0-1)

Wypowiedzenie: *Ten, kto jest mały i słaby, może wygrać z silnym i potężnym.*
to

- A. zdanie pojedyncze rozwinięte.
- B. zdanie złożone współrzędnie.
- C. zdanie złożone podrzędnie z wtrąceniem.
- D. zdanie wielokrotnie złożone.

8. Wyjaśnij pisownię wyrazu *superbohater*. (0-1)

.....

9. Zapisz właściwe formy rzeczownika *baśń*. (0-2)

wołacz, liczba pojedyncza:

celownik, liczba mnoga:

10. Napisz, jakie jest znaczenie podanych związków frazeologicznych. (0-2)

włożyć coś między bajki –

żyć jak w bajce –

Tekst II.

Pewnego razu małe dziecko zapytało swego ojca:

- Tato, co to są pieniądze?

Ojciec zastanawiał się przez chwilę, a potem wziął kawałek zwykłego szkła i podniósł go do oczu dziecka, prosząc je:

- Popatrz przez nie!

Dziecko mogło zobaczyć przez szkło swego ojca i ludzi, którzy przechodzili ulicą, i przejeżdżające nią pojazdy.

Potem ojciec wziął srebrną farbę i pokrył nią całą powierzchnię jednej strony szkła, żeby zrobić z niej odlew lusterka.

- Popatrz teraz – poprosił.

Ale w tak utworzonym lustrze dziecko widziało już tylko własną twarz.

- To jest właśnie niebezpieczeństwo, które niesie ze sobą pieniądz – powiedział ojciec. – Prowadzi ono do tego, że widzisz już tylko samego siebie.

Michel Piquemal, *Lusterko i pieniądze*

11. Określ jednym zdaniem temat Tekstu II., czyli bajki filozoficznej. (0-1)

.....

.....

.....

.....

12. Sformułuj własnymi słowami morał bajki *Lusterko i pieniądze*. (0-1)

.....

.....

.....

.....

13. Oceń prawdziwość stwierdzeń odnoszących się do Tekstu II. (0-1)

1.	W Tekście II. narrator uczestniczy w przedstawionych wydarzeniach.	P	F
2.	Zastosowane w utworze zaimki wskazują na to, że dziecko występujące w baśni to chłopiec.	P	F

14. Szkolne Koło Teatralne organizuje konkurs na scenariusz współczesnej baśni o Kopciuszku. Zredaguj ogłoszenie, w którym poinformujesz o tym wydarzeniu. Zachęć koleżanki i kolegów do udziału w konkursie. Użyj dwóch argumentów. (0-3)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

15. Zwycięstwo dobra nad złem nie polega tylko na ukaraniu złej postaci, ale pokazuje, że niewłaściwe postępowanie kończy się niepowodzeniem. Napisz opowiadanie inspirowane tymi słowami oraz jedną ze znanych, tradycyjnych baśni, takich jak np. *Kopciuszek*, *Jaś i Małgosia*, *Śpiąca królewna*, *O rybaku i złotej rybce*. (0-20)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

